

DANUTA REBECH¹

BIBLIA W INTERNECIE

Choć świat środków społecznego przekazu może się czasem wydawać nie do pogodzenia z chrześcijańskim orędziem, stwarza też wyjątkowe możliwości głoszenia zbawczej prawdy Chrystusa całej ludzkiej rodzinie. Jako przykład można podać (...) pozytywny potencjał Internetu, zdolnego przenosić także religijne informacje i nauczanie poza wszelkie bariery i granice. Możliwość przemawiania do tak szerokiego kręgu odbiorców nie istniała nawet w najbardziej fantastycznych wyobrażeniach tych, którzy głosili Ewangelię przed nami. (...) Katolicy powinni odważnie otworzyć drzwi środków przekazu Chrystusowi, tak aby Jego Dobra Nowina była głoszona z dachów całego świata².

Do przekazywania różnych informacji, w tym także treści zawartych w Biblii, stosowano dostępne w danym czasie techniki przekazu (tradycja ustna, kamienne tablice, tabliczki gliniane, zwoje papieru-sowe, pergamin).

„Na przełomie Starego i Nowego Testamentu pojawiły się pierwsze prymitywne jeszcze formy książkowe, tak zwane kodeksy. Istnieje teoria, zgodnie z którą jeden z czynników decydujących o zwycięstwie myśli chrześcijańskiej nad ideami pogańskimi miał charakter technologiczny. Pogańscy uczeni przywiązani byli do tradycyjnych zwojów, chrześcijanie zaś szybko zorientowali się, że

¹Bibliotekarz systemowy w Bibliotece Głównej Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

²Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu (2002). Wstęp. Kościół a Internet (Watykan 22 lutego 2002). Tł. Maciej Górnicki. *Wiadomości KAI* nr 10, s. 31.

praktyczniejsze, a co za tym idzie przydatniejsze i skuteczniejsze w przepowiadaniu Dobrej Nowiny są kodeksy³.

Przełom w dziedzinie technologii nastąpił z chwilą wynalezienia druku przez Jana Gutenberga. Pierwszym dziełem, jakie wyszło z drukarni mogunckiego wynalazcy była właśnie Biblia. Dzięki wynalezieniu druku można było przekazywać różne treści nie tylko bezpośrednio od człowieka do człowieka, ale także rozpowszechniać je w krótkim czasie, za pomocą nowej techniki, po całym kontynencie.

W naszych czasach, wraz z pojawieniem się radia i telewizji, zaistniała szansa na szerzenie treści zawartych w Biblii, w jednym czasie, milionom słuchaczy i widzów. Aby upowszechnić Słowo Boże wykorzystano do tego celu pojawiające się takie środki przekazu, jak: przeźrocza, kasety magnetofonowe, kasety wideo, płyty CD, czy wreszcie programy multimedialne na CD-ROM.

Jednym z najważniejszych współczesnych mediów międzynarodowej wymiany informacji stał się Internet – bogate i powszechne źródło różnych danych. Oferuje on swoim użytkownikom dostęp do serwerów całego świata, pozwala na uzyskanie wielu przydatnych informacji. Internet cechuje szybkość przekazu (ogromne ilości informacji mogą być przekazywane natychmiast z jednego krańca ziemi na drugi) i niezależność od miejsca (każda informacja zaopatrzona jest w odpowiedni „adres” pod którym może być dostępna z dowolnego miejsca wyposażonego w odpowiedni komputer). Szybki rozwój techniki komputerowej oraz spadek cen sprzętu i oprogramowania przyczynił się do wzrostu liczby osób korzystających z Internetu, którzy częściej szukają informacji na stronach WWW, niż w książkach czy gazetach.

Także Kościół katolicki nie pozostał obojętny wobec nowej możliwości dotarcia do wiernych⁴. Na konieczność wykorzystania Internetu przez Kościół katolicki zwrócono uwagę w dokumencie Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu z 2002 r. „[...] Kościół potrzebuje obecnie zrozumienia Internetu. Jest to konieczne, aby prowadzić skuteczny dialog z ludźmi – zwłaszcza młodymi –

³ Budzyk, Stanisław ks. (1998). Ewangelizacja przez Internet. *Więzi* nr 173, s. 172.

⁴ Patrz: Górska, Dorota (1999). Ewangelizacja przez Internet. *Fides Biuletyn Bibliotek Kościelnych* nr 2, s. 81-100.

k którzy przesiąknęci są doświadczeniem tej nowej technologii, a także by móc ją dobrze wykorzystać”⁵. W dokumencie tym zauważono również, że Internet „daje [...] ludziom bezpośredni i natychmiastowy dostęp do ważnych zasobów religijnych i duchowych – wspaniałych bibliotek i muzeów oraz miejsc kultu, dokumentów i nauczania Magisterium, pism Ojców i Doktorów Kościoła oraz duchowej mądrości wieków. Daje [on] szanse przezwyciężenia odległości i izolacji, umożliwiając ludziom kontakt z podobnie myślącymi ludźmi dobrej woli, którzy łączą się w wirtualnych społecznościach wiary, by nawzajem zachęcać się i wspierać”⁶.

Z czasem stało się jasne, że przy tak szybkim rozwoju Internetu i masowym do niego dostępie, trzeba uporządkować bogactwo informacji. Przestały bowiem wystarczać wyszukiwarki wykorzystujące specjalne programy przeszukujące tysiące internetowych stron. Do porządkowania internetowych zasobów okazała się nie tylko przydatna, ale i niezbędna „najstarsza i najbardziej podstawowa zasada organizacji bibliotecznych zbiorów – porządkowanie ich według pewnych dziedzin czy klas. I choć brak jest obowiązujących jednolitych reguł, to jednak uporządkowanie internetowych adresów w najprostszy nawet sposób – przy *wolnym dostępie do internetowych półek* daje zdecydowanie większe szanse każdemu poszukującemu na znalezienie czegoś, co rzeczywiście jest wartościowe”⁷. I tak obok sprawnych wyszukiwarek indeksujących zawartość całych stron (np. Altavista, Google, Onet) zaczęło pojawiać się coraz więcej katalogów i portali, które prześcigają się w reklamowaniu swoich serwisów. Zebranie informacji w elektronicznym katalogu lub portalu z jednej, bądź kilku dziedzin, przez kompetentne osoby, ułatwia dotarcie do wielu cennych źródeł. Co ważne zaoszczędza czas spę-

⁵ Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu (2002). *Możliwości i wyzwania. Kościół a Internet (Watykan 22 lutego 2002)*. Tł. Maciej Górnicki. *Wiadomości KAI* nr 10, s. 32.

⁶ Ibidem.

⁷ Gawroński, Andrzej; Dynkowski, Maciej [Dok. elektr.] (2000). Biblioteczne portale albo wirtualne warsztaty informacyjne. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy „EBIB”* nr 7 <http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e015-02.html> [odczyt 01.08.2005].

dzony na mozolnym przeglądaniu dużej ilości adresów stron na interesujący nas temat.

Opisane powyżej zjawisko przeszukiwania internetowych zasobów ma także zastosowanie w przypadku informacji dotyczących Pisma Świętego w Internecie. Jak już wyżej wspomniano, do upowszechniania Biblii wykorzystywano wszystkie pojawiające się w danym czasie techniki przekazu i byłoby rzeczą dziwną, aby w jednym z najważniejszych źródeł informacji, jakim jest Internet, nie można było wyszukać danych z nią związanych. Oczywiście, że Pismo Święte również znalazło tu swoje miejsce, a do szerzenia treści w nim zawartych wykorzystano także pocztę elektroniczną (e-mail) i sms-y (krótkie wiadomości tekstowe).

W całej literaturze światowej Biblia posiada szczególną pozycję, bowiem „nie ma drugiej takiej Księgi, o której wypowiedziano tak wiele i tak różnych opinii. Liczne rzesze chrześcijan widzą w Piśmie Świętym Słowo Boże, nazywają je *listem Boga, skierowanym do ludzi*, z wiarą i czcią otwierają karty Pisma Świętego i szukają na nich Bożego pouczenia. [...] Ta zaś Księga wydana w olbrzymich nakładach, przetłumaczona na największą ilość języków, zawdzięcza swoją popularność faktowi, że jest ona Księgą religijną... [...] Dopatrzone się w niej różnych wartości. [...] Jest źródłem historycznym, zawiera arcydzieła myśli literackiej, jest pomnikiem literatury starożytnego wschodu, jest podstawą cywilizacji europejskiej”⁸.

Za pomocą dostępnych wyszukiwarek internetowych, wpisując słowo „Biblia”, można dotrzeć do bardzo wielu i różnych źródeł z nią związanych (pełne teksty różnych przekładów, programy do studiowania Pisma Świętego, wiadomości historyczne dotyczące Biblii, słowniki itp.). Pojawiają się one nie tylko na oficjalnych stronach katolickich (Opoka, Mateusz), ale także na stronach WWW tworzonych przez pojedyncze osoby lub zespoły osób stawiających sobie za cel możliwie szerokie rozpowszechnienie Biblii i wiadomości z nią związanych. Ilość tych informacji jest znacząca, jednakże nie wszystkie są godne uwagi. Warto wiedzieć o adresach stron, na których zgromadzono bardzo różnorodne informacje zwią-

⁸ Jelonek, Tomasz ks. (1999). *Wyjątkowa Księga ludzkości*. Kraków: "Unum": Polskie Towarzystwo Teologiczne, s. 6.

zane z Pismem Świętym i dlatego dalsza uwaga zostanie poświęcona zawartości trzech takich serwisów internetowych:

BIBLIA 2000⁹,
Biblia w portalu Wiara.pl¹⁰,
BIBLIA^{TM 11}.

Dwa pierwsze serwisy biblijne są bardzo zróżnicowane i oferują wiele interaktywnych zasobów historycznych, geograficznych, teologicznych i słownikowych oraz tłumaczenia Biblii, programy do jej studiowania, różne opracowania, a także dokumenty Kościoła dotyczące Pisma Świętego (pełne teksty i wybrane fragmenty), książki o tematyce biblijnej (pełne teksty, fragmenty, a także recenzje) i artykuły dotyczące Biblii.

Trzeci serwis daje możliwość przede wszystkim pobrania plików z różnymi przekładami Pisma Świętego, ze słownikami, leksykonami, komentarzami biblijnymi, a także programów biblijnych służących do czytania i studiowania Biblii. Wymienione wyżej serwisy zawierają zarówno źródła w języku polskim, jaki i w innych językach.

Poniżej zamieszczono zdjęcia pierwszych stron omawianych serwisów biblijnych [stan na 03.08.2005 r.].

⁹ *Biblia 2000* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://www.biblia.net.pl/template.php?tpl=index> [odczyt 01.08.2005].

¹⁰ *Biblia w portalu Wiara.pl* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.wiara.pl> [odczyt 01.08.2005].

¹¹ *Biblia*TM [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.elblag.net/main.html> [odczyt 01.08.2005].

www.biblia.net.pl - Microsoft Internet Explorer

PLK Edycja Widok Uklonione Narzedzia Pomoc

Widzyc Wyszukaj Uklonione

Adres http://www.biblia.net.pl/template.php?tpl=index

strona glowna

Werset na dzis!
Brak wersetu na dzis...

THEOPHILOS

Wyberz jedna z najlepszych na swiecie aplikacji do studiowania Pisma Swietego. Program **Theophilos** dostepny jest w polskiej wersji jzykowej! >>>

 Oferujemy rowniez **Biblie** dla komputerow z PalmOS >>>

Uwagi, korespondencje oraz materialy, ktore moglyby byc umieszczone na tym serwerze prosimy kierowac na adres welcome@diatla.com

Ostatnia aktualizacja tej strony mala miejsce 3 **sierpnia 2005 r.**

Odwiedzono nas 25997 razy.

biblia online słownik postaci słownik terminow słownik miejsc
theophilos Jezus.pl zaklapy online pomoc

Biblia 2000

Żywe bowiem jest słowo Boże, skuteczne i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy i ducha, stawów i szpiku, zdolne osądzić pragnienia i myśli serca. (Hebr. 4:12)

Interaktywny serwer Biblijny

MANNA
Sierpień 2005

Nie	Pon	Wto	Śro	Czw	Pią	Sub
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Internetowa Biblia 2000
Dostępne tłumaczenia: Polskie (7 tłumaczeń), Angielskie (3 tłumaczenia), Łacińskie i Greckie.

Multimedialny Świat Biblii **nowość!**

Słownik Postaci Biblijnych
Słownik Terminów Biblijnych
Słownik Miejsc Biblijnych

 Dobry Skarbiec .pl

Księgi Biblii

- [Prawo](#)
- [Księgi historyczne](#)
- [Księgi mądrościowe](#)
- [Księgi prorockie](#)
- [Ewangelie](#)
- [Dzieje Apostolskie](#)
- [Listy](#)
- [Apokalipsa](#)

Zrozumieć Biblię

- [Wprowadzenie](#)
- [Jak zrozumieć Biblię?](#)
- [Jak spisano Biblię?](#)
- [Autorzy ksiąg Biblijnych?](#)
- [Tłumaczenia i tłumacze](#)
- [Ile ksiąg ma Biblia?](#)
- [Co mówi Biblia?](#)
- [Jakie jest znaczenie Biblii?](#)
- [Mapy i Tabele](#)
- [Przebieg historii Biblijnej](#)

Biblie w Internecie

- [Biblia 1000-lecia \(Pallotinum\)](#)
- [Biblia 1000-lecia \(PIK-net\)](#)
- [Biblia Warszawsko-Praeska](#)
- [Biblia Brzeska](#)
- [Radio Biblia](#)
- [Septuaginta](#)
- [Ewangelie Synoptyczne](#)
- [Działny z marginesami z Biblii Jerozolimskiej](#)
- [Biblie w obcych językach](#)

Programy Biblijne

- [Theophilos](#)
- [e-Biblia](#)
- [Biblia dla Windows](#)
- [Biblia dla MS Office](#)
- [Biblia dla DOS / Linux](#)
- [Biblia Elektroniczna](#)
- [Werset gron](#)
- [Biblionerzy](#)
- [The Online Bible](#)

Wypisz werset z Biblii

[\[Skroty ksiaz\]](#) [\[Wspaniale wersety\]](#)

Podaj adres cytatu, który chcesz wyświetlić i wciśnij przycisk "Wypisz". Możesz podać pojedynczy werset np. 2Tim2:3 lub cały zakres, np. 1Kor1:1-13 itp.

Szukaj w Biblii

[\[Pomoc\]](#) [\[Wyszukiwanie zaawansowane\]](#)

Podaj szukane słowo lub zwrot np. Jozue. Duże i małe litery nie są rozróżniane. Podanie kilku wyrazów traktowane jest jako "dosłowna fraza".

Codziennie werset z Biblii

Tu wpisz swój email

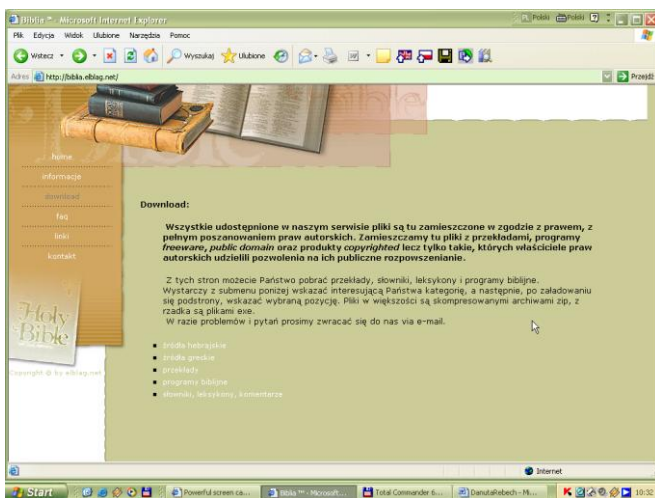
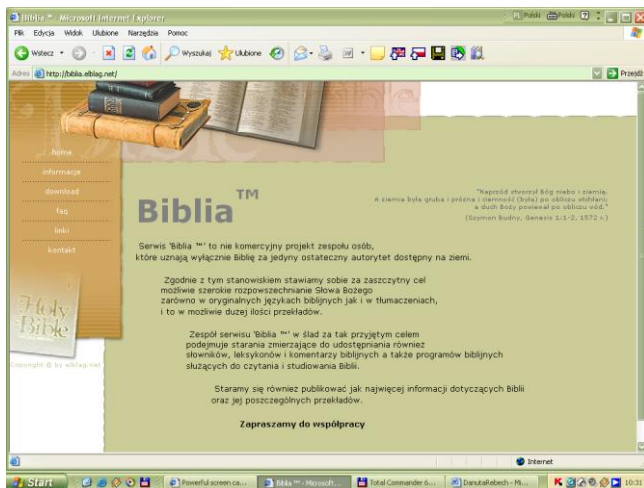
Chcesz otrzymywać codziennie werset z Pisma Świętego? Wspólnie z serwisem [Słowo Dnia](#) oferujemy ci możliwość jego codziennej lektury. Każdego dnia rano otrzymasz od nas wspaniały werset z Biblii. Kliknij tutaj by zapisać się z zasadami subskrypcji. Mamy już prawie 9 tys. subskrybentów.

Umieść cytaty na swoich stronach WWW

Dzięki serwerowi Biblia 2000 można w swoich artykułach i opracowaniach umieszczać odnośniki do wersetów biblijnych w postaci URL-a. Na przykład jeżeli piszemy o tym, że osoby wierzące nie idą na sąd ostateczny możemy umieścić odnośnik [Jan.5:24](http://www.biblia.net.pl/cgi-bin/biblia.cgi?js.24~Jan.5:24/A/). Po naciśnięciu go, na ekranie powinien pojawić się odpowiedni cytat. Wewnątrz artykułu w HTML-u należy umieścić następujący odnośnik:

Więcej przykładów i opcji wywołania programu znajdziesz w [pomocy](#).

Copyright © 1999-2002 [Digital Gospel](#). Wszelkie prawa zastrzeżone. Dziękujemy [Stowarzyszeniu Przewidy PKiNet](#) za udostępnienie serwera.

*Biblia™
strona główna oraz dział download*

W artykule skupiono się przede wszystkim na źródłach w języku polskim. Uwzględniając jednak ważną rolę w dziedzinie biblistyki innych przekładów Słowa Bożego, omówiono także łacińskie i greckie tłumaczenia Pisma Świętego (Wulgata i Septuaginta) posiadające swoje elektroniczne wersje oraz anglojęzyczną stronę zawierającą różne tłumaczenia Biblii. Zgromadzenie w jednym miejscu różnych informacji dotyczących Biblii (pełny tekst, różnojęzyczne przekłady, informacje o miejscach świętych, wiadomości historyczne i inne) zwiększa szanse dotarcia do nich i zaoszczędza czas poświęcony na żmudne poszukiwania.

Informacje związane z Biblią, które można znaleźć na stronach wspomnianych serwisów

Przed wszystkim są to **PEŁNE TEKSTY RÓŻNYCH PRZEKŁADÓW BIBLI** na język polski i inne języki.

Pismo Święte zostało spisane w języku hebrajskim, aramejskim i greckim, ale Słowo Boże zawarte w nim powinno dotrzeć do każdego człowieka, gdyż do każdego jest adresowane. Jednak, aby wszyscy mogli z niego skorzystać, trzeba dokonywać jego przekładów (całości lub wybranych fragmentów) na języki zrozumiałe dla ludzi nimi się posługujących. Zarówno w języku polskim, jak i w innych językach istnieje wiele przekładów Biblii.

Z polskich tłumaczeń dostępnych w Internecie wg chronologii najwcześniejszym jest **Biblia Brzeska**, czyli najpopularniejszy kalwiński przekład całego Pisma Świętego wydany w Brześciu Litewskim w 1563 r. Tłumaczenia jego podjął się Jan Łaski, a dokończył zespół tłumaczy, któremu przewodniczył Grzegorz Olszak. Przekład powstał dzięki poparciu, jakiego udzielił książę Michał Radziwiłł zwany Czarnym i stąd jego druga nazwa - „Biblia Radziwiłłowska”. Ważną innowacją zapoczątkowaną w Polsce przez „Biblię Brzeską” był podział tekstu na wersety i ich numeracja. Był to także pierwszy przekład zaopatrzony w różnego rodzaju pomoce biblijne (wprowadzenie czytelnika do korzystania z Pisma Świętego, wprowadzenia do kolejnych ksiąg i części Biblii, streszczenia do poszczególnych rozdziałów). Egzemplarzy tego przekładu zachowało się mało, ponieważ syn inicjatora, będąc gorliwym katolikiem, zbierał je i niszczył.

czył¹². Internetowa wersja HTML „Biblii Brzeskiej”¹³ zawiera tylko tekst Nowego Testamentu bez dodatkowych elementów w podziale na księgi. Wybierając dowolną z nich otrzymujemy jej pełny tekst.

Kolejnym, wg chronologii, polskim przekładem biblijnym udostępnianym w Internecie, jest jeden z najważniejszych przekładów katolickich dokonany przez ks. Jakuba Wujka, znany jako **Biblia Wujka**. Tłumaczenie całej Biblii ks. Wujek ukończył w 1596 r., ale z powodu zbyt wolnej pracy cenzorów nie doczekał się jej wydania, gdyż zmarł w 1597 r. Na zlecenie Towarzystwa Jezusowego poprawianiem i przygotowaniem tekstu „Biblii Wujka” do druku zajęła się wówczas pięciosaobowa komisja i po dwuletniej pracy w 1599 r. ukazała się *Biblia, to jest Księgi Starego i Nowego Testamentu, według łacińskiego przekładu starego w Kościele powszechnym przyjętego, na polski język znowu z pilnością przełożone z dokładaniem tekstu żydowskiego i greckiego, i z wykładem katolickim trudniejszych miejsc do obrony wiary świętej powszechnej przeciw kacerzom tych czasów należących, przez Jakuba Wujka z Wągrowca SJ...*¹⁴. „W tłumaczeniu Wujek oparł się na Wulgacie [...]. Tekst Wulgaty, w wielu miejscach niezrozumiały, tłumaczył posługując się językiem oryginału; zaznaczył przy tym dokładnie na marginesie wszystkie różnice zachodzące między Wulgatą a tekstem greckim, by czytelnik nie dał się zwieść innowiercom powołującym się na tekst grecki. [...] W tłumaczeniu starał się Wujek oddać jasno myśl zachowując w miarę możliwości dosłowność tekstu. W obszernych komentarzach cytował Ojców Kościoła, przytaczał błędne wypowiedzi i interpretacje innowierców oraz wykładał właściwy sens tekstu. W ten sposób Biblia stawała się pewnego rodzaju encyklopedią nauk teologicznych w Polsce [...]”¹⁵. Jak pisze ks. Jerzy Chmiel w katalogu wystawy z okazji 400 lat *Biblii Wujka* „Polski przekład Biblii dokonany przez

¹² Kwilecka, Irena (2003). *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*. Poznań: UAM. WT. Redakcja Wydawnictw : Polska Akademia Nauk. Instytut Sławistyki, s. 335-337.

¹³ *Biblia Brzeska* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://www.literatura.hg.pl/brzeska/brzeska.htm>, [odczyt 01.08.2005].

¹⁴ O.R.G. (1959). *Polskie przekłady Pisma Św.* W: Dąbrowski, Eugeniusz ks. red. (1959). *Podręczna encyklopedia biblijna*. T. 2. Poznań: Księg. Św. Wojciecha, s. 312.

¹⁵ *Ibidem*.

ks. Wujka miał ogromne znaczenie dla życia religijnego i rozwoju kultury w Polsce. Biblię Wujka wielokrotnie drukowano w Polsce, a także za granicą: w Moskwie, Berlinie, Lipsku i Wiedniu. Drukowano w całości i we fragmentach; przez 350 lat *słowa Wujkowe odbijały się o sklepienia dumnych katedr polskich i zacisznych wiejskich kościółków* (ks. E. Dąbrowski). Biblia Wujka - językowo uwspółcześniana – służyła jako czytania biblijne w liturgii do naszych czasów. Kiedy już zaistniały nowe przekłady Biblii, jak Biblia Tysiąclecia, stała się pomnikiem wiary Polaków poprzez wieki¹⁶. Dzięki zeskanowaniu 1099 stron pierwszego wydania „Biblii Wujka” z 1599 r. i umieszczeniu jej na stronie Polskiej Biblioteki Internetowej¹⁷ jest ona dostępna dla wszystkich zainteresowanych skorzystaniem z tego tłumaczenia Pisma Świętego. Wartość elektronicznej wersji tego wydania polega na tym, że nie jest to tylko tekst zamieszczony na jednej z internetowych stron, ale poszczególne karty Biblii Wujka wyglądają tak, jak w wydaniu z 1599 r.

Drugim dostępnym polskim przekładem reformacyjnym całego Pisma świętego jest *Biblia Gdańska* wydana w Gdańsku w 1632 r. Autorem przekładu był Daniel Mikołajewski. To siedemnastowieczne tłumaczenie było owocem współdziałania polskich luteran, kalwinów i braci czeskich. Poprawna językowo i wierna oryginałowi pozostała ponad trzysta lat Biblia polskich protestantów¹⁸. Elektroniczna wersja „Biblii Gdańskiej”¹⁹, podobnie jak „Biblii Brzeskiej” zawiera też tylko sam tekst poszczególnych ksiąg Starego i Nowego Testamentu wraz z numeracją wersetów. Wskazując na wybraną księgę otrzymujemy jej tekst.

„Biblia Gdańska” wydana przed 360 laty została napisana językiem staropolskim i dlatego trudno dziś się nią posługiwać.

¹⁶ Chmiel, Jerzy; Nowobilski, Jerzy Andrzej (1999). *400 lat Biblii Ks. Jakuba Wujka SJ*. Kraków: Muzeum Archidiecezjalne, s. 3.

¹⁷ *Biblia Wujka* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.pbi.edu.pl/site.php?s=NTY1NWJiYjgwOTY4&tyt=Biblia&aut=&x=0&y=0> [odczyt 01.08.2005].

¹⁸ O.R.G. (1959). *Polskie przekłady Pisma Św.* W: Dąbrowski, Eugeniusz ks. red. (1959). *Podręczna encyklopedia biblijna*. T. 2. Poznań: Księg. Św. Wojciecha, s. 328-329.

¹⁹ *Biblia Gdańska* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.elblag.net/translations.html> [odczyt 01.08.2005].

W związku z tym z inicjatywy Śląskiego Towarzystwa Biblijnego powstaje *Nowa Biblia Gdańska*. Obecnie są już dostępne w Internecie wszystkie księgi Nowego Testamentu, natomiast ze Starego Testamentu tylko Księga Mojżesza i Księga Psalmów. Wraz z postępowaniem prac będą wprowadzane do Internetu dalsze księgi. Elektroniczna wersja „Nowej Biblii Gdańskiej”²⁰ zawiera również tylko sam tekst poszczególnych ksiąg Nowego Testamentu i dwóch ksiąg Starego Testamentu wraz z numeracją wersetów. Wybierając konkretną księgę otrzymujemy na ekranie jej pełny tekst.

Pośród polskich tłumaczeń Biblii nie mogło zabraknąć na stronach WWW oficjalnego w Kościele katolickim przekładu Pisma Świętego znanego jako *Biblia Tysiąclecia*. Przekładu dokonano w związku z obchodami Tysiąclecia Chrztu Polski. Całością przedsięwzięcia zajął się zespół benedyktynów tynieckich pod przewodnictwem o. Augustyna Jankowskiego OSB. Stąd też inna nazwa tego tłumaczenia - „Biblia Tyniecka”. Jest to pierwszy polski przekład katolicki dokonany w całości z języków oryginalnych. Ma on charakter pracy zbiorowej, w której poszczególne księgi przygotowali różni tłumacze, a następnie przekład ujednolicono. Odstąpiono od umieszczenia szczegółowego aparatu krytycznego, a objaśnienia tekstu ograniczono do minimum²¹. W Internecie są dostępne dwie wersje elektroniczne tego przekładu, zawierające oprócz samego tekstu „Biblii Tysiąclecia” także elementy dodatkowe pomocne w korzystaniu. Dlatego też temu tłumaczeniu zostanie poświęcone więcej uwagi, niż innym zawierającym tylko sam tekst Biblii.

Pierwsza wersja to wydanie HTML²² opracowane przez Zespół Informatyki Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu. Wykorzystano tu tekst IV wydania „Biblii Tysiąclecia” będącego własnością Wydawnictwa Pallotinum. Oprócz samego tekstu tego tłumaczenia w podziale na Stary i Nowy Testament, a w dalszej kolejności na poszczególne księgi, zawarte są także elementy dodatkowe

²⁰*Nowa Biblia Gdańska* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblest.com.pl/stb/stb.html#biblia> [odczyt 01.08.2005].

²¹ Wojciechowski, Michał (1996). *Język polski*. W: Metzger, Bruce M.; Coogan, Michael D. red. nauk. (1996). *Słownik wiedzy biblijnej*. Warszawa: Oficyna Wydaw. „Vacatio”, s. 653.

²²*Biblia Tysiąclecia (wersja HTML)* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblia.pl/Biblia.htm> [odczyt 01.08.2005].

pomocne przy korzystaniu z Biblii (słownik, tablica chronologiczna, mapy).

Po ukazaniu się na ekranie komputera listy ksiąg Pisma Świętego można szybko dokonać wyboru danej księgi klikając za pomocą myszki na jej nazwę. Do szybkiego przewijania listy ksiąg służą pomocnicze przyciski w dolnej ramce. Wyboru rozdziału można dokonać za pomocą dwóch list:

- *przewijalnej listy rozdziałów danej księgi*
- *listy pomocniczej do szybkiego wyboru danej „dziesiątki” rozdziałów*

Na początku listy rozdziałów znajduje się *Wstęp* do danej księgi lub ewentualnie *Wstęp ogólny* (jeżeli księga należy do grupy ksiąg objętych dodatkowym wstępem). Przycisk *Ks* umożliwia ponowne wczytanie listy ksiąg. Podobnie jest w przypadku wyboru wiersza danego rozdziału - służą do tego dwie listy:

- *przewijalna lista wierszy danej księgi*
- *lista pomocnicza do szybkiego wyboru danej „dziesiątki” wierszy*

Do szukanego wiersza można także dotrzeć przewijając bezpośrednio tekst. Przycisk *Roz* służy do przejścia na wyższy poziom listy rozdziałów danej księgi. Dla danego rozdziału wczytywana jest automatycznie lista wierszy, które stanowią odnośniki do tekstu Pisma Świętego. Każdy odnośnik składa się z dwóch części:

- *nazwy księgi*, której kliknięcie powoduje zaznaczenie zakładki do danego fragmentu Pisma Świętego
- *numeru rozdziału, numeru księgi* – właściwy odnośnik do tekstu Pisma Świętego

Dla danego rozdziału dodatkowo wczytywana jest automatycznie do dolnej ramki lista przypisów (jeżeli do rozdziału są załączone przypisy). Początkowo wyświetlany jest pierwszy przypis danego rozdziału. Podczas czytania wierszy, jeśli dla danego wiersza istnieje przypis - po kliknięciu w * następuje przewinięcie listy i wyświetla się przypis wybranego wiersza. Jeżeli jest on duży można powiększyć ramkę przypisów przesuwając ją w górę. Gdy w danym przypisie są odnośniki do innych fragmentów Pisma Świętego, to wówczas po wybraniu odnośnika można przejść do wskazanego fragmentu.

Jak już wcześniej wspomniano, oprócz samego tekstu „Biblii Tysiąclecia” można skorzystać także z elementów dodatkowych takich, jak: słownik, tablica chronologiczna, mapy.

Wybierając przycisk *Słownik* otrzymujemy ułożone alfabetycznie w kolumnie pojęcia, które są aktywne tzn. klikając na nie za pomocą myszki otrzymujemy ich krótką definicję. Do szukanego pojęcia można dotrzeć także za pomocą paska z literami alfabetu, znajdującego się obok kolumny z pojęciami. Wskazując daną literę otrzymujemy jego definicję.

Po wybraniu przycisku *Tablica chronologiczna* ukazują się po prawej stronie ekranu dwie kolumny z datami – pierwsza dotyczy wydarzeń biblijnych, a druga analogicznych wydarzeń w historii powszechnej. Wybierając dowolną datę otrzymujemy informację o tym, co wydarzyło się w danym czasie w Biblii i w historii powszechnej.

Przycisk *Mapy* kryje w sobie cztery mapy:

- Palestyna w epoce królów
- Palestyna za czasów Chrystusa
- Wschód Starożytny
- Basen Morza Śródziemnego

Druga wersja elektroniczna „Biblii Tysiąclecia”²³ została przygotowana dla uczczenia 25-lecia pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II. Wykorzystany w opracowaniu tekst IV wydania „Biblii Tysiąclecia” jest własnością Wydawnictwa Pallotinum w Poznaniu, natomiast dla potrzeb WWW został on przygotowany przez zespół Informatyki WTUAM.

Po ukazaniu się listy ksiąg Pisma Świętego w podziale na Stary i Nowy Testament można dokonać wyboru danej księgi. Istnieje także możliwość przeglądnięcia księgi i rozdziału za pomocą ramki w lewym górnym rogu.

Po prawej stronie widnieje ramka *Wyszukaj w Biblii* umożliwiająca poszukiwania w całym tekście Pisma Świętego. Po wybraniu dowolnej księgi otrzymujemy jej tekst z numerami rozdziałów i wersetów oraz mamy możliwość za pomocą ramek w prawym górnym rogu:

²³ *Biblia Tysiąclecia* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://online.biblia.pl/index.php> [odczyt 01.08.2005].

- zmiany rozdziału w księgę
- zmiany księgi i rozdziału
- wyszukania w Biblii
- wyszukania w księdze

Prawy margines obok głównego tekstu danej księgi zajmują przypisy z aktywnymi linkami umożliwiającymi poprzez kliknięcie przeniesienie się do tego tekstu w Biblii o którym mowa w przypisie.

Internetowa wersja „Biblii Tysiąclecia” szatą graficzną nawiązuje do wydania książkowego.

Spośród polskich przekładów Biblii, na stronach WWW, można jeszcze skorzystać z współczesnego katolickiego tłumaczenia Pisma Świętego na język polski dokonanego przez ks. bpa. Kazimierza Romaniuka, ordynariusza diecezji warszawsko-praskiej, a mianowicie z *Biblii Warszawsko-Praskiej*²⁴. Ukazała się ona nakładem Towarzystwa Biblijnego w Warszawie w 1997 r. Jednakże obecnie można tylko cytować jej fragmenty (nie ma możliwości wyboru dowolnej księgi i otrzymania jej tekstu).

Na internetowych stronach serwisów biblijnych, oprócz tekstów różnych przekładów na język polski całego Pisma Świętego, można skorzystać także z różnych **TŁUMACZEŃ FRAGMENTÓW BIBLI**.

Najstarszym dostępnym tłumaczeniem jednej z ksiąg Pisma Świętego jest „**Księga Pieśni nad Pieśniami**” w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa z 1549 r. Podstawą tekstu zamieszczonego w Internecie był „Brulion przekładu Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa. Cz. II. Księgi Liczb, Powtórzonego Prawa, Pieśni nad Pieśniami” z rękopisu opracowany i wydany przez Irenę Kwilecką w 1995²⁵.

Zamieszczono także tłumaczenie, a raczej parafrazę Księgi Psalmów czyli *Psalterz Dawidów Jana Kochanowskiego*. O przekładzie tym powiedziano, że „dzieło to o wysokiej wartości artystycznej (wielkie bogactwo różnorodnych form wiersza) i religijnej, prawdziwie wielostronne tak co do treści jak i formy osiągnięcie polskiej

²⁴ *Biblia Warszawsko-Praska* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://www.diecezja.waw.pl/biblia> [odczyt 01.08.2005].

²⁵ *Księga Pieśni nad Pieśniami* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

http://www.staropolska.gimnazjum.com.pl/sredniowiecze/biblia_i_apokryfy/Cantica.html [odczyt 01.08.2005].

poezji – stało się jednym z jej dzieł sztandarowych, arcydzieł i wzorów dla wielu późniejszych tłumaczy, tak polskich jak i obcych”²⁶. Dostępne są dwie wersje elektroniczne Księgi Psalmów w tłumaczeniu Jana Kochanowskiego. W pierwszej po pobraniu pliku ukazuje się na ekranie komputera wykaz 150 psalmów. Wybierając dowolny z nich otrzymujemy jego tekst²⁷.

W drugiej, po wybraniu przycisku z napisem *Psalterz Dawidów Jana Kochanowskiego*²⁸, na ekranie komputera ukazuje się ilustracja strony tytułowej wydania psalmów w tłumaczeniu Kochanowskiego z 1579 r. oraz tabela z poszczególnymi psalmami w podziale na dwie kolumny. W lewej kolumnie znajduje się numer i łaciński tytuł psalmu, a równolegle w kolumnie prawej tytuł tego psalmu w języku polskim. Aby otrzymać tekst danego psalmu należy kliknąć myszką na jego łaciński tytuł. Teksty zamieszczonych tu psalmów pochodzą z „*Psalterza Dawidów Jana Kochanowskiego*” opracowanego przez J. Ziomka i wydany we Wrocławiu w 1960 r.

Dostępny jest także tekst ostatniej księgi Nowego Testamentu. Wersja elektroniczna „**Apokalipsy św. Jana**”²⁹ zawiera nie tylko jej tekst w podziale na rozdziały, ale także komentarz w oparciu o dostępną literaturę. W celu skorzystania z komentarza należy wybrać zaznaczony na niebiesko tekst w ramkach.

Oprócz tekstu różnych polskich przekładów Biblii, istnieje także możliwość posłuchania obszernych fragmentów Pisma Świętego w języku polskim (przekłady niekatolickie). Aby posłuchać należy wybrać odpowiednią księgę Biblii.

Ze stron wymienionych wcześniej serwisów biblijnych można dotrzeć nie tylko do różnych przekładów Biblii na język polski, ale także do jej przekładów na inne języki, jak również posłuchać Starego Testamentu w języku hebrajskim („*Biblia Hebraica Stuttgarten-*

²⁶ Ulewicz, Tadeusz (1950). *Od wydawcy*. W: Kochanowski, Jan (1950). *Wybór poezyj*. Oprac. T. Ulewicz. Kraków: Wydaw. M. Kot, s. 124.

²⁷ *Psalterz Dawidów Jana Kochanowskiego* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.elblag.net/translations.html> [odczyt 01.08.2005].

²⁸ *Psalterz Dawidów Jana Kochanowskiego* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://monika.univ.gda.pl/%7Eliterat/jkpsalm> [odczyt 01.08.2005].

²⁹ *Apokalipsa z komentarzami* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.eleos.religia.net/apokalipsa> [odczyt 01.08.2005].

sia” 1976) i Nowego Testamentu w języku greckim („Wescott-Hort Greek New Testament 1881).

Nie zabrakło także elektronicznych wersji najstarszych przekładów Pisma Świętego, które odegrały znaczącą rolę w historii bibliistyki (Septuaginta i Wulgata).

Septuaginta³⁰ to przekład ksiąg Starego Testamentu na język grecki. Nazwa przekładu pochodzi od łac. Septuaginta tj. siedemdziesiąt, bo tylu, a dokładniej 72 tłumaczy, uczonych żydowskich miało przetłumaczyć „Pięcioksiąg Mojżesza” w 72 dni w Aleksandrii za panowania Ptolomeusza II Filadelfosa. Wkrótce przełożono na język grecki pozostałe zbiory Biblii Hebrajskiej, czyli „Proroków” i „Pisma”. Przekład ten zawiera także kilka ksiąg, których nie ma w kanonie hebrajskim (tzw. księgi deuterokano-niczne). „Septuaginta” stała się Biblią wczesnego chrześcijaństwa³¹.

Z kolei **Wulgata**³² (od łac. Vulgatus = rozpowszechniony) to tłumaczenie całej Biblii z języków oryginalnych na język łaciński dokonane przez św. Hieronima w latach 385-405 n.e. na prośbę papieża Damazego. Celem było uporządkowanie różnych istniejących wersji Biblii. „Wulgata” stała się podstawową wersją w Kościele zachodnim, zastępując przekład starołaciński na podstawie „Septuaginty”³³.

Obydwa te przekłady w wersji elektronicznej, podobnie jak większość przekładów polskich, zawierają sam tekst Biblii w podziale na księgi, bez żadnych elementów dodatkowych. Wskazując na wybraną księgę otrzymujemy jej tekst.

Przy okazji informacji o „Wulgacie” warto wspomnieć, że to właśnie ten przekład Biblii wydał jako swój pierwszy druk Jan Gutenberg w Moguncji (łącznie 180 egzemplarzy dwutomowej Biblii w latach 1452-1455). Jeden z tych egzemplarzy do dziś znajduje się

³⁰ *Septuaginta* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblia.net.pl/septuaginta> [odczyt 01.08.2005].

³¹ Brock, S. P. (tk) (1996). *Języki starożytne*. W: Metzger, Bruce M.; Coogan, Michael D. red. nauk. (1996). *Słownik wiedzy biblijnej*. Warszawa: Oficyna Wydaw. „Vacatio”, s. 635-636.

³² *Wulgata* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.elblag.net/translations.html> [odczyt 01.08.2005]

³³ Brock, S. P. (tk) (1996). *Języki starożytne*. W: Metzger, Bruce M.; Coogan, Michael D. red. nauk. (1996). *Słownik wiedzy biblijnej*. Warszawa: Oficyna Wydaw. „Vacatio”, s. 636.

w Muzeum Diecezjalnym w Pelplinie. „Całość obejmuje łącznie w obu tomach 641 kart in folio zadrukowanych obustronnie w dwóch kolumnach o wymiarach 285x85 mm, zawierających 40-42 wierszy. Brak w niej ostatniej – 217 karty w tomie II, zadrukowanej tekstem Apokalipsy, który urywa się na rozdziale XX, wiersz 9. Inicjały i zdobienia Biblii wykonane zostały przez tzw. rubrykatorów. Najpiękniejszym spośród 144 inicjałów jest inicjał pierwszy na pierwszej stronie I tomu wykonany w kształcie litery F, barwy niebieskiej, wykładany złotem o pięknym ornamencie marginalnym. Pozostałe inicjały są dwubarwne, niebiesko-czerwone, o delikatnym piórkowym ornamencie. Mimo tej stosunkowo skromnej iluminacji, Biblia pelplińska należy do najcenniejszych spośród zachowanych egzemplarzy z uwagi na charakter i sposób wykonania rubryk, czyli wpisania kolorem czerwonym objaśnień na początku i na końcu prologów oraz ksiąg [...]. Anonimowy rubrykator Biblii pelplińskiej różni się od innych daleko posuniętą samodzielnością, tzn. zachodzą w niej znaczne odchylenia od innych egzemplarzy, co tym samym podnosi jej dokumentalną wartość³⁴. Dzięki zeskanowaniu pelpliński egzemplarz Biblii Gutenberga jest dostępny w Internecie³⁵ dla wszystkich zainteresowanych skorzystaniem z niego.

Mówiąc o przekładach Biblii na języki obce należy zaznaczyć, że wybierając napis „Bible w obcych językach” mamy możliwość dotarcia do wykazu różnych przekładów Biblii zamieszczonych na anglojęzycznej stronie „The Christian Center – Online Bibles”³⁶ w następujących językach: angielskim, bułgarskim, hiszpańskim, duńskim, holenderskim, fińskim, francuskim, niemieckim, greckim, hebrajskim, węgierskim, indochińskim, włoskim, koreańskim, łacińskim, norweskim, portugalskim, rosyjskim, hiszpańskim i szwedzkim. Klikając na wybrany język otrzymujemy wykaz jednego lub kilku tłumaczeń Pisma Świętego w danym języku. Strony te

³⁴ Prace nad faksymile. Biblia Pelplińska – opis [Dok. elektr.] (2003). <http://www.bernardinum.com.pl/indeks.php?a=7&idn=3idd=4> [odczyt 01.08.2005].

³⁵ *Biblia Gutenberga* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.pbi.edu.pl/site.php?s=NTY1NWJiYjgwOTY4&tyt=Biblia&aut=&x=0&y=0> [odczyt 01.08.2005].

³⁶ *The Christian Center-Online Bibles* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.geocities.com/Heartland/Acres/3964/bibles/noframes> [odczyt 01.08.2005].

zostały poddane klasyfikacji za pomocą gwiazdek (***** - najlepsza ; *,** - godna uwagi).

Po zapoznaniu się z treścią poszczególnych ksiąg Biblii można skorzystać z oferowanej w Internecie pomocy systematyzującej zdobyte informacje. Wybierając przycisk „Księgi” otrzymujemy **STRESZCZENIA KSIĄG BIBLIJNYCH** według następującego schematu: treść, czas spisania, sławne fragmenty, przesłanie. Schemat streszczenia czterech Ewangelii jest podobny: treść, czas spisania, główne wydarzenia, sławne fragmenty, główne tematy.

Istnieje także możliwość skorzystania z **PROGRAMÓW DO PRACY Z RÓŻNYMI PRZEKŁADAMI BIBLIJ**. Programów tych jest kilka w wersji darmowej, ale niektóre posiadają także wersje komercyjne. Ich twórcy prześcigają się w reklamowaniu swoich produktów. Oto kilka z nich.

*Internetowa Biblia 2000*³⁷ umożliwia przeglądanie Biblii rozdział po rozdziale. Głównym elementem sterującym jest pasek nawigacyjny umieszczony u góry ekranu. Pierwszą czynnością powinno być wybranie tłumaczenia. Obecnie dostępne są w języku polskim: Biblia Tysiąclecia, Biblia Warszawska, Biblia Brzeska, Biblia Poznańska i Biblia w przekładzie Nowego Świata; w języku angielskim: King James (Authorized) Wersion, Webster Bible, a w języku greckim Westcott-Hort (NT) oraz Septuaginta (ST). Kolejnym krokiem jest wybranie księgi, jednej spośród 73. Część ksiąg należy do tzw. wtórnokanonicznych (apokryficznych) i nie występuje we wszystkich przekładach. Swoją wybór potwierdza się przyciskiem *Otwórz*. Można również włączyć lub wyłączyć numerowanie wersetów. Do poruszania się po tekście służą następujące przyciski:

- |← *przejdźcie do poprzedniej księgi*
- →| *przejdźcie do następnej księgi*
- ← *przejdźcie do poprzedniego rozdziału*
- → *przejdźcie do następnego rozdziału*

Program umożliwia także dwa rodzaje wyszukiwania podanych fraz (jednego lub więcej wyrazów) – proste i zaawansowane. W przypadku wyszukiwania prostego należy podać szukane słowo lub zwrot i nacisnąć przycisk *Szukaj*. Wówczas zostaną przeszukane

³⁷ *Internetowa Biblia 2000* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblia.net.pl/biblia.php> [odczyt 01.08.2005].

wszystkie księgi w Biblii Tysiąclecia i wypisanych zostanie pierwszych 100 wystąpień. Natomiast wyszukiwanie zaawansowane pozwala na podanie dodatkowych parametrów: tłumaczenie, część Biblii, którą należy przeszukać i inne. Dzięki temu programowi można także w swoich artykułach i opracowaniach umieszczać odnośniki do wersetów biblijnych.

Program Theophilos³⁸ jest też bezpłatny, ale można także zamówić jego wersję komercyjną wyposażoną w wiele multimedialnych zasobów. Wraz z pobraniem programu użytkownik otrzymuje jego pełną wersję oraz m.in. pełny tekst Biblii w języku polskim – Biblię Gdańską (ST, NT) i trzy słowniki (terminów biblijnych, miejsc biblijnych i imion biblijnych). Z programem tym można pracować w wielu językach, m.in. polskim, angielskim, niemieckim, włoskim, a także umożliwia on kompleksowe wyszukiwanie (pojedyncze słowa, wiele słów, frazy). Daje również możliwość nie tylko czytania, ale i słuchania Biblii.

E-Biblia³⁹ pozwala na studiowanie Pisma Świętego w domowym zaciszu z wykorzystaniem komputera. W wersji darmowej program jest wyposażony w następujące tłumaczenia Biblii: Biblię Gdańską, Wulgatę, King James Version, Webster Bible, Young's Literal Translation, Louis Segond, Biblię Lutra, Biblię Rosyjską oraz Stary Testament po hebrajsku. Ponadto zawiera 14 księzek w wersji elektronicznej, kilka przykładowych map, słownik biblijny, linki do różnych miejsc w Biblii. Posiada także opcje dokonywania obliczeń i przeliczeń jednostek biblijnych oraz opcje zaawansowanego wyszukiwania.

Ewangelie paralelne⁴⁰ to również darmowy program do prezentacji tekstu czterech Ewangelii w tłumaczeniu *Biblii Warszawskiej*. Opracowany został przez Zdenka Sykove z pomocą Johna W. Marshalla. Porównując Ewangelie można zauważyć, że trzy pierwsze z nich mają charakter narratywny, zaś czwarta (Ewangelia św. Jana) – teologiczny. Zestawiając Ewangelie Mateusza, Marka, Łukasza

³⁸ *Program Theophilos* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://www.biblia.net.pl/theophilos/filedb/pafiledb.php> [odczyt 01.08.2005].

³⁹ *E-Biblia* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.e-biblia.nadzieja.pl/e-biblia> [odczyt 01.08.2005].

⁴⁰ *Ewangelie paralelne* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

http://www.biblia.net.pl/ew_synoptyczne.html [odczyt 01.08.2005].

tak, aby podobne fragmenty znalazły się na jednym poziomie można dostrzec wiele podobieństw. Fakt ten nazwany jest problemem synoptycznym, a trzy pierwsze Ewangelie określa się mianem Ewangelii Synoptycznych⁴¹. Te podobieństwa mają różny zakres. Jedne pojawiają się u wszystkich trzech synoptyków, inne znajdują się tylko u dwóch. Pomocny w porównywaniu wzajemnych relacji między tymi Ewangeliami jest właśnie wspomniany program.

Można także pobrać pliki z dwoma **PROGRAMAMI SPRAWDZAJĄCYMI WIEDZĘ BIBLIJNĄ** poprzez zabawę w myśl zasady: bawiąc uczyć, uczyć bawiąc (niekoniecznie tylko dla dzieci). Pierwszy program do nauki i zabawy *Biblionerzy*⁴² to parodia znanego teleturnieju, wierny pierwowzorowi. Różnica polega na tym, że gracz odpowiada na pytania z zakresu znajomości Pisma Świętego. W drugim programie *WersetGron*⁴³ należy odgadnąć jak brzmi treść wersetu biblijnego. Zadaniem gracza jest odkrywanie liter przez naciskanie pojedynczo odpowiednich klawiszy. Każdy błędny wybór sygnalizowany jest odpadającą kulką z kiści winogrona.

W lepszym zrozumieniu Biblii mogą pomóc różne **SŁOWNIKI** i **ATLASY BIBLIJNE**. O słownikach wspomniano już przy okazji programów do studiowania Pisma Świętego. Na stronach wybranych serwisów biblijnych można skorzystać z następujących słowników:

- „Słownik postaci biblijnych”⁴⁴ zawierający opisy postaci, które odegrały znaczącą rolę w księgach biblijnych.
- „Słownik miejsc biblijnych”⁴⁵ zawierający opisy ważnych miejsc pojawiających się w Biblii.
- „Słownik terminów biblijnych”⁴⁶ zawierający definicje niektórych ważnych pojęć w nauczaniu Biblii. Dostarcza informacji

⁴¹ Gądecki, Stanisław (1999). *Wstęp do Ewangelii synoptycznych*. Wyd. 2 popr. i uzup. Gniezno: „Gaudentinum”, s. 151-162.

⁴² *Biblionerzy* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.czytelnia.jezus.pl/programy/biblionerzy.html> [odczyt 01.08.2005].

⁴³ *WersetGron* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: http://www.czytelnia.jezus.pl/programy/werset_gron.html [odczyt 01.08.2005].

⁴⁴ *Słownik postaci biblijnych* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblia.net.pl/spb.php> [odczyt 01.08.2005].

⁴⁵ *Słownik miejsc biblijnych* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.biblia.net.pl/smb.php> [odczyt 01.08.2005].

o wierzeniach i praktykach religijnych judaizmu i chrześcijaństwa.

- „Słownik biblijny osób, rzeczy, miejsc i obrzędów związanych z Pismem Świętym”⁴⁷

Wymienione wyżej trzy pierwsze słowniki opracował Piotr Wasilewski na podstawie „Encyklopedii Biblii” (1996) i „Przewodnika po Biblii” (1996). Wyszukiwanie odbywa się następująco: po lewej stronie ekranu widnieje alfabet. Wybierając daną literę otrzymujemy listę pojęć i wskazując na dowolne z nich pojawia się krótka informacja o nim. Pod definicją każdego pojęcia znajdują się skróty ksiąg Biblii, w których jest o nim mowa (postaci, miejscu, terminie). Skróty te nie są aktywne, tzn. nie można klikając na nie przejść do tego fragmentu Biblii, w którym występują. Czasem w tekście wyjaśniającym dane pojęcie są odesłania (patrz także) do innych pojęć z nim związanych. Terminy te są aktywne, klikając na nie przechodzi się do ich definicji.

Informacje zawarte w czwartym słowniku zostały zaczerpnięte z artykułów zamieszczanych w „Gościu Niedzielnym”, a także z takich publikacji, jak:

- atlas Biblijny, TES Lublin, Warszawa 1990,
- Instytucje Starego Testamentu. T. I i II, Roland de Vaux, Pallostinum, Poznań 2004,
- Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu, Craig S. Keener, Vocatio, Warszawa 2000
- Świat symboliki chrześcijańskiej, Dorothea Forstner OSB, Pax, Warszawa 1990,
- Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa, Henri Daniel-Rops, Cyklady, Warszawa 1994,
- Życie Jezusa Chrystusa, Giuseppe Ricciotti, Pax, Warszawa 2000.

⁴⁶ *Słownik terminów biblijnych* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://www.biblia.net.pl/stb.php> [odczyt 01.08.2005].

⁴⁷ *Słownik biblijny osób, rzeczy, miejsc i obrzędów związanych z Pismem Świętym* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu:

<http://biblia.wiara.pl/?grupa=6&art=1116142720&dzi=1116142652&katg=> [odczyt 01.08.2005].

Po wybraniu napisu z tytułem słownika ukazuje się na ekranie komputera tabelka z alfabetem. Poszczególne litery są aktywne, tzn. klikając myszką na dowolną literę otrzymujemy informację o osobie, rzeczy, miejscu czy obrzędzie związanych z Pismem Świętym. Czasem wiadomości te są uzupełnione materiałem ilustracyjnym. Warto w tym miejscu wspomnieć, że pod informacją dotyczącą modlitwy „Ojciec Nasz” jest aktywny link odsyłający do strony, na której zamieszczono tekst tej modlitwy w 150 językach.

Istnieje także możliwość pobrania plików ze słownikami, leksykonami i komentarzami w języku angielskim (*Matthew Henry's Commentary, James Strony Bible Dictionary, Easton's Bible Dictionary, Torrey's New Topical Textbook*)⁴⁸.

Wydarzenia opisane w Piśmie Świętym rozegrały się w określonym środowisku geograficznym. „Znaczną część zawartości Biblii stanowią zapisy historyczne – prezentujące historię posunięć Boga w stosunku do Jego ludu, Izraela. [...] Izrael nigdy nie żył w izolacji [...]. Aby zrozumieć Pismo Święte, musimy przy pomocy wyobraźni odtworzyć w przebiegu historycznym jego położenie geograficzne. Współczesny człowiek wychowany z zachodnich kręgach kulturowych może napotkać trudności z zrekonstruowaniu scen oddalonych od niego zarówno o tysiące mil, jak i lat. Ta przepaść może być częściowo pokonana dzięki posłużeniu się atlasem, mapami, ilustracjami [...], które zostały sporządzone z myślą o czytelniku Pisma Świętego – by umożliwić mu pełniejsze zrozumienie tego dzieła”⁴⁹. W pokonywaniu owej przepaści może okazać się pomocny „Bible Atlas Online”⁵⁰ w języku angielskim zawierający 150 kolorowych map i planów dotyczących wydarzeń biblijnych ze Starego i Nowego Testamentu. Aby skorzystać z danej mapy należy kliknąć na nią w wykazie tytułów map ukazujących się na ekranie komputera po wcześniejszym wybraniu napisu z tytułem wspomnianego atlasu.

Do szerzenia Słowa Bożego wykorzystano także za pomocą Internetu takie środki komunikowania się, jak **POCZTA**

⁴⁸ *Słowniki, leksykony i komentarze w języku angielskim* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.elblag.net/dictionaries.html> [odczyt 01.08.2005].

⁴⁹ Wstęp. (1990). W: *Atlas biblijny* (1990). Warszawa: Towarzystwo Ewangeliczno-Spółeczne, s. 9.

⁵⁰ *Atlas biblijny* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.anova.org/sev/atlas/htm> [odczyt 01.08.2005].

ELEKTRONICZNA i **SMS'Y** (krótkie wiadomości tekstowe). Chcąc otrzymywać codziennie nowy werset z Pisma Świętego należy podać nr telefonu komórkowego i wtedy otrzymamy werset z Biblii sms'em, natomiast podając adres e-mail zostanie on wysłany za pomocą poczty elektronicznej. Możliwość codziennej lektury Pisma Świętego oferowana jest wspólnie z serwisem Słowo Dnia⁵¹.

Biblia odegrała wielką rolę w dziejach literatury i sztuki. Z inspiracji biblijnych powstało wiele dzieł malarskich, które można podziwiać w różnych muzeach, a ich reprodukcje w wydawnictwach albumowych. Obrazy te dotyczą zarówno wydarzeń ze Starego, jak i Nowego Testamentu. Niektóre z nich można także znaleźć w Internecie, jak choćby w jednym ze wspomnianych wcześniej serwisów biblijnych, w dziale Galeria-malarstwo⁵². Pod każdą reprodukcją obrazu zamieszczono takie informacje, jak: tytuł dzieła, lata powstania, technika wykonania, wymiary, miejsce przechowywania, dane o autorze. Ponadto można zapoznać się z informacją o tym, co przedstawia dany obraz, jak i o samym jego twórcy.

Na koniec warto zwrócić uwagę na link **MULTIMEDIALNY ŚWIAT BIBLI**⁵³ w serwisie *Biblia 2000*, gdzie można znaleźć wiele informacji o Biblii i Ziemi Świętej. Oprócz setek artykułów, zdjęć i map dotyczących historycznego, społecznego i geograficznego tła staro- i nowotestamentowych wydarzeń, samego procesu powstawania ksiąg świętych, strona ta zawiera kolekcję nagrań cytatów z Pisma Świętego, filmy, tabele i quizy. Czytelnie pogrupowane tematy obejmują geografie Ziemi Świętej, dzieje biblijnego Izraela i informacje na temat Palestyny, Biblii Hebrajskiej i Nowego Testamentu. Zdobytą podczas przeglądania tej strony wiedzę można sprawdzić w dziale *Quiz*, gdzie komputer zadaje 12 losowo wybranych pytań z wybranego tematu lub wszystkich tematów jednocześnie. Aby odpowiedzieć na pytanie należy wskazać jedną z 6 zaproponowanych odpowiedzi. Za dobrą odpowiedź zyskuje się punkty i przechodzi do następnego pytania. Jeśli odpowiedź jest

⁵¹ *Serwis Słowo Dnia* [Dok. elektr.]. Tryb: <http://www.slowo.pl> [odczyt 01.08.2005].

⁵² *Galeria-Malarstwo* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://biblia.wiara.pl/?grupa=6&art=1115668656&dzi=1115668498&katg> [odczyt 01.08.2005].

⁵³ *Multimedialny świat Biblii* [Dok. elektr.]. Tryb dostępu: <http://www.swiatbiblii.com/msb/index.php> [odczyt 01.08.2005].

błędna, komputer wyświetla odpowiedź prawidłową i proponuje lekcję poszerzającą wiadomości gracza. Wybierając przycisk *Leksykon* można wyszukać różne informacje związane z Biblią w danym dziale lub we wszystkich działach tej strony WWW. Należy wybrać literę i zaznaczyć czy ma to być *temat, słownik, zdjęcie, ciekawostka, dźwięk* lub wszystko jednocześnie. Następnie pojawia się w oknie *Nazwa zasobu* lista pojęć zaczynających się na wybraną literę i wystarczy tylko wskazać na dowolne z nich, aby dotrzeć do szukanej informacji.

Przytoczone powyżej różne informacje zamieszczone na wymienionych wcześniej serwisach biblijnych nie są jedynymi. Zawierają one jeszcze szereg innych wiadomości bardziej lub mniej związanych z Biblią. Umieszczenie w Internecie tekstu samej Biblii (jej przekładów) i różnych źródeł pomocnych w jej zrozumieniu, pozwala na dotarcie do szerokiego grona odbiorców w dowolnym miejscu na ziemi (podobne serwisy biblijne istnieją także w innych językach). Na wykorzystanie Internetu do ewangelizacji zwrócił uwagę sam Ojciec Święty Jan Paweł II: „Ostatnie postępy w dziedzinie komunikacji otworzyły przed Kościołem niezwykle możliwości – nowe forum głoszenia Ewangelii. [...] Nie lękajmy się zatem wypłynąć na głębię wielkiego oceanu informatyki. Także za jej pośrednictwem Ewangelia może dotrzeć do licznych rzesz ludzi”⁵⁴.

Jak napisał ks. T. Jelonek w jednej ze swych książek: „Pismo Święte jest księgą religijną, natchnioną, dla wierzącego jest listem Boga do człowieka. Dlatego czytają je ludzie przede wszystkim, aby wyczytać z Biblii myśl Bożą, spotkać się z Bogiem. Jest to lektura religijna, której zadaniem jest dojście do rozmowy z Bogiem, modlitwa”⁵⁵. Jednak Biblię można czytać zupełnie inaczej, jedynie jako dzieło literackie, czy historyczne. Oprócz czytania w sposób religijny, można czytać w sposób naukowy.

Pogłębianie wiedzy na temat Pisma Świętego to tylko jedna z wielu zalet serwisów biblijnych. Mogą one służyć również jako pomoc naukowa podczas katechizacji, czy stanowić uzupełnienie źródeł o Biblii w bibliotece posiadającej dostęp do Internetu.

⁵⁴ Karczewski, Sebastian (2002). Nowe zadania. *Nasz Dziennik* nr 110 (1303), s. 8.

⁵⁵ Jelonek, Tomasz ks. (1999). *Wyjątkowa Księga ludzkości*. Kraków: „Unum”: Polskie Towarzystwo Teologiczne, s. 125.